

Om debattörers representativitet

Funderingar om vem eller vilka som deltagaren i det offentliga samtalet representerar – sig själv, sin familj eller kanske rent av folket? – levereras idag av Knut Carlqvist.

I vintras träffade jag på Moderna Tidens femårsfest en viss Jan Eklund, som till vardags låter sin lycka skina på Dagens Nyheters kultursida. Inte minns jag vad vi diskuterade, men bland annat var det dödsstraffet. Om dödsstraffet tycks det mycket och inte på sagda kultursida.

Kronika

Själv ser jag det inte på det sättet. Folk som kallblodigt mördar för lust eller vinning har förverkat sina liv. Att de ändå får leva beror på att de har fötts i en tid som har råd med det. Jag tänker inte sätta mig till döms över 1800-talets bosättare i den amerikanska mellenvätern eller mina anfäder i Karlskoga. De hängde även tjuvar.

Fri skribent

Emellertid var det inte min inställning till dödsstraffet som satte fyr på Eklund utan några oövertänkta ord om varför jag kommit fram till den. Folk hemmavid är inte sällan anhängare av dödsstraff. Inte många skulle ha upprörts om Tommy Zethraeus hamnat i galgen. De värnar mer om de unga människor som dödades och skadades. Jag kan inte fördöma dem. Jag är en av dem. Som fri skribent representerar jag dem, på samma sätt som jag talar för mina förfäder och mina efterkommande.

Ordet *representerar* fick Eklund att gå i taket. Jag var en populist av det nydemokratiska slaget, om inte värre. Vilka efterblivna befolkningsskikt räknade jag till "folket"? Det var med övervinne som han tog "folket" i sin mun. Det åklade honom. En tokig liberal, tänkte jag. En humanismens trädskrämare.

Konferens

Häromveckan befann jag mig på konferens i skärgården. Det var sent på natten och ett glas eller två hade slunkit ner och ämnet var EMU. Jag försökte förklara varför jag inte trodde på EMU. Folken i Europa är för olika, det är skilda kulturer. Det finns inga möjligheter att bygga en union på en så heterogen bas. EMU kommer att driva fram ohyggliga konfrontationer.

–Men vad anser du? undrade Axel Odelberg.

Jag förstod inte frågan. Om folket i landet varken vill ha EMU eller union, så återstår inget att resonera om. Hade jag trott att saken missuppfat-

tats eller att viktiga fakta tappats bort funnes det skäl att prata vidare. Men det tror jag inte. Alltså kvittar det vad jag tycker. Jag representerar folket. Odelberg gick inte i taket som Eklund utan lade huvudet på sned.

–Folket? undrade han mali-ciöst.

En är tillfällighet, två är trend. Jag insåg omedelbart att ingen skribent av betydelse numera "representerar" annat än på krogen och att "folket" hålls för en fiktion. Kanske hade jag valt olyckliga ord? Jag provade "företrädare nationen". Det lät för jävligt. Nationen företräds av den närsynte statsminister som fokuserar på arbetslösheten. Dessvärre låter också "representera folket" upplåst. Som om jag trodde att jag var någon.

Nydemokraterna talade för folket. Åsiktsmässigt lär få partier ha legat närmare den allmänna opinionen än de. Somt var rätt, somt var fördomsfullt eller förenklat. Men vad övriga partier försvarade var inte det Rätta (det snodde de i tysthet) utan sina privilegier. De ville fortsätta att driva politik på sina egna premisser, med Nisse i Bagarmossen på behörigt avstånd. De gör anspråk på att representera folket. Demokratin är uttalt representativ.

Mig har ingen röstat på, ens i brist på bättre. Hur kan jag då representera någon?

Vänd på saken. Vad anser "jag" om EMU? Inte ett dugg. EMU eller dödsstraffet är inga meningsfulla företeelser för det renrakade jaget. Det tog åtskilliga år innan jag förmodade bilda mig någon uppfattning om döden och ännu ett decennium innan dödsstraffets vara eller icke-vara drabbade mig.

Det var när Caryl Chessman avrättades, 1958 om jag inte minns fel. Min kompis berättade att han hamnade i gas-kammaren för att ha snott buntar med gamla tidningar från tobakshandlarna, buntar som sedan pantades till pappersinsamlingen. Eftersom det var vad jag och kompis höll på med, så kände jag starkt för Chessman.

Denna ursprungsuppfattning har sedan dess överlagrats av tusen sinom tusen andra diskussioner. Mitt huvud är en kompost och jag själv en allt distriktare trädgårdsmästare.

Vem företräder Hans Bergström när han skriver ledare i Dagens Nyheter? Sig själv? Mariebergskongern? Han representerar folket. Det offentliga samtalet blir meningslöst om vi inte alla, var och en efter sin pipa, talar utifrån ett ansvar inför folket. Därav har den frie skribenten sin frihet. Därför representerar jag folket, vare sig ni gillar det eller inte.

Knut Carlqvist

En utopi fyller 40

Brasília, den helt konstgjorda huvudstaden i Brasilens inland, fyller 40. Socialantropologen Ulf Hannerz tecknar dess porträtt i sin tredje och sista artikel i serien Tre städer.

Juscelino Kubitschek, Brasiliens president på slutet av femtiotalet, hade en fix idé. Innan hans ämbetsperiod var över – för drojde det längre skulle det nog aldrig bli av – måste landet ha en ny huvudstad. I april 1956 skapades organisationen för att bygga Brasília, fyra år senare skulle invigningen förrättas. Byggmaterialet fick till att börja med flygas in.

Tre städer 3.

Idén var inte ursprungligen Kubitscheks. Egentligen tycks den utopiska tanken, att Brasilien med en ny metropol skulle vända blicken bort från Europa och mot sitt våldiga och glesbebyggda inland, ha dykt upp redan i början av artonhundratalet. Då hade ännu knappt mer än ett halvsekel gått sedan Rio de Janeiro efterträtt Salvador de Bahia som huvudstad. Men Rios elit kunde fortsätta länge än att roa sig vid atlantstranden och drömma om Paris.

Inte för flannörer

Under populistten Kubitschek, från inlandsstaden Minas Gerais, förverkligades ändå utopin. Under sin tid som guvernör i Minas Gerais hade han i olika byggprojekt samarbetat med arkitekten Oscar Niemeyer, och Niemeyer fick nu uppdraget att rita den tredje huvudstadens monumentalbyggen, medan hans nära kollega Lucio Costa fick göra stadsplanen, efter en arkitektävling som väl knappast genomfördes helt klanderrfritt. Resultatet blev en modernistisk dröm eller mardröm.

När den konkretiserade utopin nu går in i femtiotårsåldern har den mognat, inte så många betvivlar längre dess livsduglighet, och de första ålderskrämporna märks också. Lucio Costas funktionsfördelning, med

kontor, bostäder och hotellområden noggrant separerade, hans förbryllande kvartersindelning och hans breda motorstråk kommer väl aldrig att göra Brasília till en fotgängarnas och flannörernas stad.

En del av Niemeyers skapelser framstår fortfarande som intressanta i sina former, men inne i den runda nationalkatedralen (som utifrån kan tyckas likna ett paraply, även om Kristi törnekrona lär ha varit det avsedda bildspråket) är en del av de blå takglasen bräckta, och färgen flagnar här och där. Ministeriekomplexen omkring liknar mest ett väldigt Hötorgscity.

Solen utestängd

Ute på Brasiliens universitet ligger många av institutionerna i en väldig månskärmsformig byggnad, ett par våningar hög, också Niemeyers. Den långa promenaden längs dess sida ger ett spännande perspektiv och tycks vara till hälften inomhus, till hälften utomhus, så som är möjligt i tropikerna. Men lärarna tycker att huset är konstigt tänkt. På en plats där solen för det mesta skiner pålitligt, varför ska man ständigt behöva ha belysningen tänd i arbetsrummen?

På somliga sätt kan stadsinivån ändå forma sina egna liv. Gatuförsäljarna hittar platser att ställa sina kärror och slå upp sina stånd i höghusens skugga.

En kollega som tillhör den första generationen som växt upp i Brasília säger att hans far, som var förvaltningsstjänsteman, liksom många i Rio för fyrtio år sedan var måttligt förtjust över att behöva flytta. Förutom att Brasília framstod som ett tråkigt ställe ute i ödemarken skulle det sakna möjligheter till det mångsyssleri som varit ett etablerat nationellt mönster. Även många statstjänare ägnade sig gärna åt ytterligare ett eller två näringsfång som gav intäkter, kontakter och spänning i livet.

Nätverken lagras

Kanske hade somliga av Brasiliens planerare förhoppningen att minska utrymmet just för sådant fixande. Vid det här laget har det säkert åter ökat även i den nya staden. Men dessutom

lagras sig andra sociala nätverk. Brasília har nu sin andra och tredje generation, människor som är födda där och har inte bara arbetet utan också släkt och barndomsvänner på platsen.

Min kollega säger att det var ett bra, tryggt ställe att växa upp på. Han längtar inte efter Rios trängsel och Sao Paulos smogtäck. Det är inte billigt att leva i Brasília, men det är ett stadsliv utan särskilt mycket irritation. Den klara luften och soluppgångarna över slättlandet är gratis, och man kan segla på den konstgjorda sjön.

Han säger inte så mycket om de mer spontant uppvuxna käckstäderna som omger också Brasília och vars invånare varje morgon fraktras in med bussar till Niemeyers och Costas stad. Det bor närmare två miljoner människor i Brasília med omnejd nu sägs det, men en stor del av dem bor i de ytterområden som kommit till utanför utopin. Hursomhelst, en snabb tillväxt på fyrtio år.

En del av statstjänstemännen strejkar medan jag är i Brasília. Deras demonstration på planen mellan nationalkatedralen och ett av ministerierna verkar vara en ganska godmodig tillställning, med svängig musik. När demonstrationståget sätter sig i rörelse tycks det till cirka en femtedel utgöras av apelsinjuiceförsäljare med sina kärror, som driver sin kommers med de andra fyra femtedelarna.

Några dagar tidigare har militärpoliser varit indragna i en massaker på jordlösa demonstranter i delstaten Pará, i nordost. Presidenten, Fernando Henrique Cardoso, som verkar benämnas familjärt med bara förnamn inte bara bland de akademiska ex-kollegerna (han är internationellt känd sociolog), är bestört över händelsen och vill påskynda arbetet med en jordreform. Men för många i Brasília tycks sådana sociala spänningar på annat håll i landet vara mycket långt borta. Kanske har utopin för somliga av dem bestämt i att göra sig kvitt Brasilien?

ULF HANNERZ

Modiga Expressen vågar håna Sinatra

Läste Expressen för några dagar sedan. Fann en bildtext under ett foto av Frank Sinatra och hustrun Barbara. Expressen konstaterar där att Frank Sinatra inte är "så härresande längre".

Ser gammal ut

Vid 80 års ålder "gör han sitt bästa för att hålla sig ung". Men nu när han kliver ut från en restaurang ser han "väldigt, väldigt gammal ut". Och den skarpsinnige författaren av bildtexten konstaterar att "pe-

ruken som brukar dölja den tunnhåriga skulten uppenbarligen har ramlat ned i soppan"! Dessutom: "tagen av denna händelse fick Frankie Boy ledas ut ur restaurangen av hustru Barbara".

Jag kan tyvärr inte kontrollera om bildtexten är faktamässigt korrekt, men det spelar ju knappast någon roll. Jag är inte speciellt intresserad.

Däremot är jag väldigt intresserad av att veta varför Expressen anser det journalistiskt intressant att publicera bilden med denna bildtext? Har Frank

Sinatra på något sätt gjort Expressen eller någon av dess medarbetare något illa? Eller är tidningen bara ute för att driva med en person som blivit 80 år gammal?

"Frank Sinatra – The man who has bridged four generations" – nu slutligen skändad och satt på plats av Expressen!

Vilka tunga "avslöjanden" kommer härnäst? Finns det några andra välkända, äldre artister som tidningen kan göra narr av?

ENRICO BARILE